

Verdi og penger

«Det er samfunnets rett til å eksistere i dets nåværende form, og sannsynligheten av at det vil fortsette å eksistere, som står på spill. ... Hvis [arbeiderne] skaper en liten mengde av rikdommen, og får hele denne mengden, så vil de kanskje ikke forsøke å revolusjonere samfunnet, men hvis det skulle vise seg at de produserte en stor andel, men bare fikk en liten del av den, så ville mange av dem bli revolusjonære, og de ville være i deres rett, dersom de ble det.»

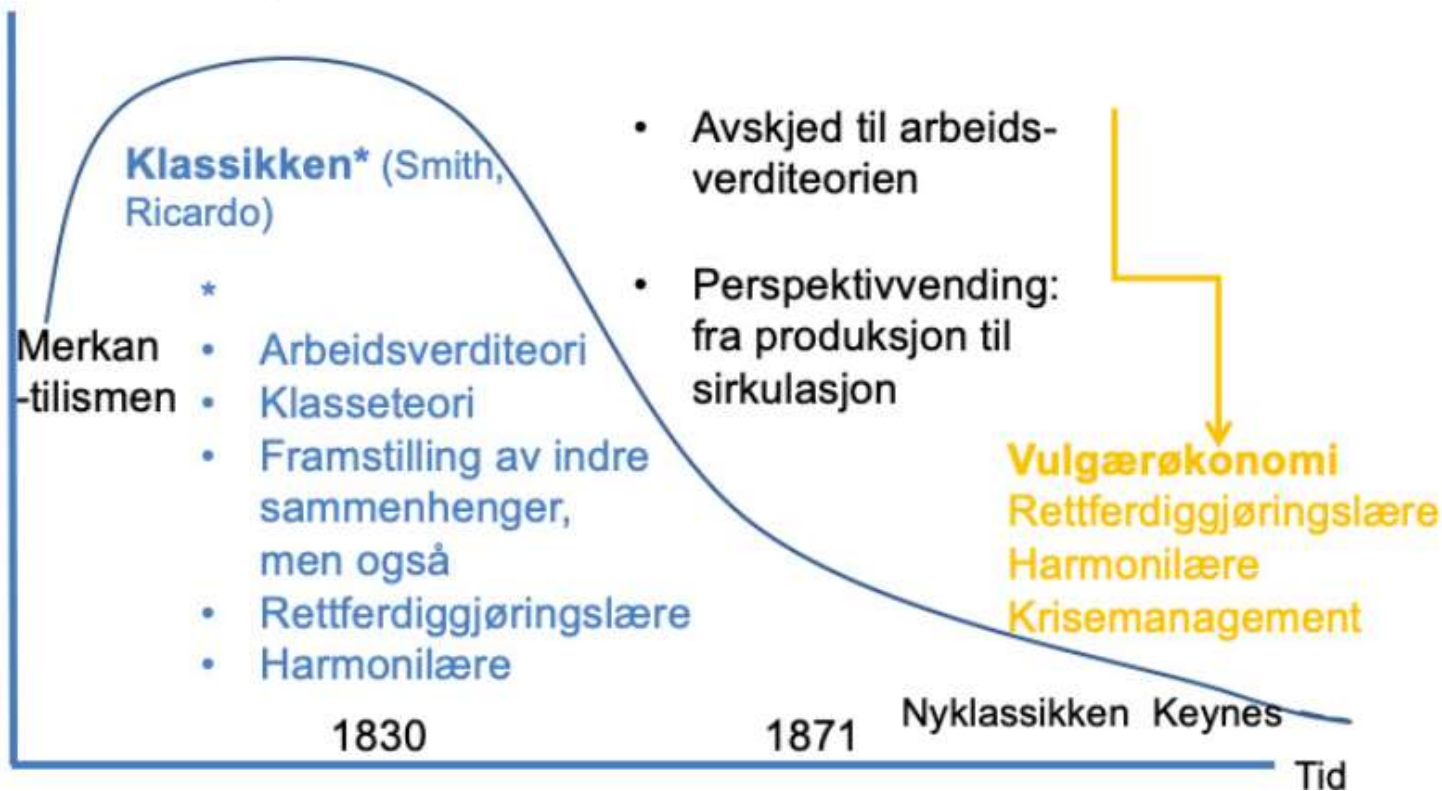
J. B. Clark, *The Distribution of Wealth: A Theory of Wages, Interest and Profits*, s. 190.

«Alle disse forsøk på å forklare verdien i subjektive termer var motivert av behovet for å forkaste arbeidsverditeorien», som «hadde blitt et fryktelig politisk instrument» og så ut til å bevise utbyttingen av arbeiderklassen.

Ernesto Screpanti og Stefano Zamagni, *An Outline of the History of Economic Thought*, s. 102.

Privatinteressenes furier og frykten for revolusjon som forutsetninger for den borgerlige økonomiske teoriens forfall

Innsikt i økonomiens
Indre sammenhenger

Samfunnsmessig arbeid

- Produksjon av rikdom for andre mennesker, og ikke for en selv, dvs. av samfunnsmessig rikdom
- = produkter som skal forbrukes av andre mennesker enn produsenten
- Antyder en begrenset totalsum av arbeidskrefter og arbeidstid

Verdi

- Produksjonen av et produkt koster alltid en viss mengde av samfunnets totale arbeidstid
- Varens produksjonskostnad for samfunnet (dens beslag av totalarbeidstiden) kommer til uttrykk i en særegen form - som en egenskap i varen (verdi)
- Varens andel av samfunnets totalarbeid framstår som en egenskap i varen, verdi, som styrer dens bytteforhold til andre varer

Fra kap. 1. i Kapitalen:

«Det hemmelighetsfulle ved vareformen består altså ganske enkelt i at den for menneskene gjenspeiler den samfunnsmessige karakteren av deres eget arbeid som en legemlig egenskap ved selve arbeidsproduktene».

«Derfor framstår også det samfunnsmessige forholdet mellom produsentene og totalarbeidet som et samfunnsmessig forhold mellom gjenstander, som et forhold som eksisterer utenfor dem.»

«Vareformen er et bestemt samfunnsmessig forhold mellom mennesker, som i deres øyne antar den fantastiske formen av et forhold mellom ting.»

Kjennetegn	Indirekte samfunnsmessig arbeid / privatarbeid	Direkte samfunnsmessig arbeid / assosiert arbeid
Utføres det konkrete arbeidet som en del av samfunnets totalarbeid?	Nei. Det konkrete arbeidet utføres uavhengig av dets sammenheng med samfunnets øvrige arbeider.	Ja. Ved utførelsen inngår det konkrete arbeidet i en helhetssammenheng med samfunnets øvrige arbeider.
Hva er arbeidets samfunnsmessige form?	Privatarbeid: arbeidet - dets utførelse og endelige produkt - er den enkelte produsentens privatsak, en sak han råder over som privatperson.	Assosiert arbeid: arbeidet er en samfunnssak og vedrører samtlige produsenter i assosiasjonen.
Hva er produktets samfunnsmessige form?	Arbeidsproduktet blir vare, og får både bruks- og bytteverdi.	Arbeidsproduktet blir ikke en vare, men et gode som bare har bruksverdi.

Hvordan etableres enkeltarbeidets proporsjonale forbindelse til totalarbeidet?	På etterskudd, gjennom de ferdige varene: Varenes bytteverdi uttrykker arbeidet som har gått inn i dem – deres verdi – som bestemmes av deres respektive andel av samfunnets totalarbeid. Verdien framstår som en tinglig egenskap ved varen.	Direkte i selve arbeidet: Forbindelsen mellom samfunnets arbeider var allerede tilstede da det ble utført. Det trenger ikke å komme til uttrykk to ganger, først i arbeidet og så i produktet (som dets verdi).
Hvordan framstår forbindelsen for samfunnets produsenter?	«Tinglige forhold mellom personer, samfunnsmessige forhold mellom tingene» Forbindelsen mellom samfunnets private produsenter kommer til uttrykk i en mystifisert, tingliggjort form, som forhold mellom varer.	«Direkte samfunnsmessige forbindelser mellom personer i arbeidet deres» Forbindelsen uttrykkes enkelt og gjennomsigtig som «samfunnsmessige forbindelser mellom personer i arbeidet deres»

«Hvis det f.eks i en stamme av jegere krevde dobbelt så mye arbeid å drepe en bever som å drepe en hjort, så vil beveren naturligvis bli byttet mot to hjortedyr, eller den ville være verdt to hjortedyr. Det er naturlig at det vanlige produktet av to dagers eller to timers arbeid er dobbelt så mye verdt som det vanlige produktet av en dags eller en times arbeid.»

Adam Smith, Nasjonenes velstand

Verdiens uttrykksform

- Varens verdi kan ikke uttrykkes direkte i menneskelig arbeid
(1 frakk = 20 arbeidstimer)
 - Og heller ikke i den selv
(1 frakk er verdt 1 frakk)
 - Men bare gjennom en omvei til en annen vare, dvs. som bytteverdi eller verdiform
(20 meter lerret = 1 frakk
20 meter lerret er verdt 1 frakk)
- Hvilket inneholder kimen til prisformen
(20 meter lerret = 1000 kr.)